

Европейски информационен център

Европа Директно - Пловдив

Справочник за вашите права като
гражданин на Европейския съюз

Пловдив, 2014

Център „Образование за демокрация“

Проектът се осъществява от Център „Образование за демокрация“ с финансовата подкрепа на Европейския съюз.

Europe Direct е услуга, предназначена да Ви помогне да намерите отговори на въпросите, които си задавате за Европейския съюз.

Единен безплатен номер (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*). Някои мобилни оператори не разрешават достъп до номера, започващи с 00 800, или могат да таксуват тези обаждания.

Информацията и мненията, отразени в справочника, не отразяват задължително официалните становища на Европейския съюз.

Съкращения и значения:

ЕС – Европейски съюз;
ЕП – Европейски парламент;
ЕК – Европейска комисия.

Вие сте гражданин на Европа ...

На Вашето внимание предоставяме Наръчник за правата Ви като гражданин на Европейския съюз (ЕС)

Свободата да се движите и да живеете в Европа

Добре е да знаете, че като притежател на гражданство на държава членка на Европейския съюз, сте автоматично и гражданин на съюза. Гражданството в ЕС е допълнително и не замества това в държава членка. Гражданството на ЕС, Ви дава редица важни права, включително:

- правото да се движите свободно в целия Европейския съюз и да се установявате навсякъде в рамките на неговата територия;
- правото да гласувате или да бъдете кандидат в изборите за Европейския парламент и в общинските избори в държавата от ЕС, в която пребивавате, дори и да не сте гражданин на тази държава;
- правото на закрила от дипломатическите или консулските власти на всяка държава от ЕС на територията на държава извън ЕС, в която вашата държава на произход, членка на ЕС, няма свое консулство;
- правото да отправяте петиции до Европейския парламент, да внасяте жалба до омбудсмана и да се обръщате писмено до всички институции или органи на ЕС.

ВИЕ ИМАТЕ ПРАВО НА СВОБОДНО ДВИЖЕНИЕ

Това право е едно от важните предимства на Европейския съюз за отделните граждани. В член 21, параграф 1 от Договора за функционирането на Европейския съюз е предвидено, че всеки гражданин на Европейския съюз има право да се движи и да пребивава свободно в рамките на територията на държавите членки при спазване на ограниченията и условията, предвидени в Договорите, и на мерките, приети за тяхното прилагане. От това могат да се възползват всички граждани на ЕС и техните семейства (дори и да не са граждани на държава от ЕС) са обхванати от директивата. Но само ако се преместите в друга държава от ЕС или се завърнете у дома, след като сте живели в друга държава от ЕС, Директивата е приложима само ако действително се преместите или пребивавате в държава от ЕС, различна от тази, на която сте гражданин, и се отнася до членовете на семейството ви, които ви придружават или се присъединяват към вас.

КОЙ МОЖЕ ДА СЕ ВЪЗПОЛЗВА?

Имате право да се възползвате от правата, предоставени от директивата и ако се завърнете у дома след като сте пребивавали в друга държава от ЕС. При определени обстоятелства можете да се възползвате от директивата и без да сте пребивавали в друга държава от ЕС, например при предоставяне на услуги в друга държава от ЕС, без да пребивавате в нея.

Кой е гражданин на ЕС?

Гражданин на ЕС е всяко лице, което притежава гражданство на държава от ЕС.

Кой е член на семейството?

Членове на вашето семейство са съпругът/съпругата, (регистрираните) партньори, наследниците и роднините по възходяща линия. Определението за всяка от тези категории е следното:

- съпрузи вашият/вашата съпруг/а, независимо от това кога и къде е сключен бракът;
- регистриран партньор вашият партньор с когото сте сключили регистрирано партньорство въз основа на законодателството на държава от ЕС— въпреки това регистрираният партньор има право да ви придружи или да се присъедини към вас само в държавите от ЕС, в които регистрираното партньорство се третира като равносилно на брак;
- наследници вашите преки наследници (т.е. деца, внуци и т.н.) които са на възраст под 21 години или които са лица на издръжка, както и преките наследници на съпруга/ съпругата ви или на вашия регистриран партньор, които са на възраст под 21 години или които са лица на издръжка;
- роднини по възходяща линия вашите преки роднини по възходяща линия на издръжка (т.е. родители, баба и дядо и т.н.), както и такива преки роднини на съпруга/съпругата или на регистрирания партньор. Посочените по-горе членове на семейството се ползват с предоставяните от директивата права тогава, когато могат да се присъединят към вас или да ви придружат, а държавите от ЕС са задължени да признаят техните права.

Други членове на семейството, като братя и сестри, братовчеди, лели и чичовци и други роднини имат право приемащата държава от ЕС да улесни влизането и пребиваването им, ако:

- те са на ваша издръжка;
- те са членове на вашето домакинство или когато сериозни здравословни причини задължително налагат личната ви грижа;
- вашите родители, които не са на издръжка, или децата ви над 21 години също биха се ползвали с правото на улеснено влизане и пребиваване, ако живеят с вас. Държавите от ЕС не могат автоматично да изключат дадена категория членове на семейството.

Членовете на вашето семейство, независимо от тяхната националност, имат правото да ви придружат или да се присъединят към вас в държава от ЕС, различна от тази на вашата националност. Това право е валидно независимо дали преди това са пребивавали в друга държава от ЕС или с каква виза членът на семейството е влязъл в приемащата държава от ЕС.

Добре е да знаете, че същото право на улеснено влизане и пребиваване се предоставя и на вашия партньор, с когото имате надлежно доказана трайна връзка. Това обхваща партньорства между лица от един и същи пол и такива от различни полове, както и на практика партньорства като съжителство (при което партньорите живеят заедно). Регистрираните партньори, които се преместват в държава от ЕС, в която регистрираните партньорства не се третират като равносилни на брак, също попадат в тази категория.

Право на пребиваване

Групата, към която спадат другите членове на семейството и партньорите, нямат „автоматично“ право да ви придружават в приемащата държава от ЕС или да се присъединят към вас в нея. Техните права подлежат на преценка от страна на приемащата държава от ЕС. Те имат право на „улеснено“ влизане и пребиваване. Това всъщност означава, че приемащата държава от ЕС трябва да ги третира по-благоприятно в сравнение със заявления за влизане и пребиваване на други граждани на държави извън ЕС. Приемащата държава от ЕС от своя страна следва да провери

семеините им връзки с вас и ако счете, че представлявате истинско семейство, да ги третира равнопоставено с членове на семейството като съпруг/съпруга или деца. Приемащата държава от ЕС е длъжна да извърши подробен преглед на личните обстоятелства, а отказът за влизане и пребиваване на тези членове на семейството трябва да бъде обоснован и за него трябва да бъде изпратено писмено уведомление, като този отказ подлежи на обжалване.

Можете да се възползвате от това Право в ЕС. Можете да се възползвате от правото да се движите и да пребивавате свободно във всяка държава от ЕС. Това включва Азорските острови, Мадейра (Португалия), Оландските острови (Финландия), Канарските острови, Сеута и Мелила (Испания) и френските отвъдморски територии. Това важи и за Гибралтар не важи за Англо-нормандските острови, остров Ман, Фарьорските острови (Дания) или за отвъдморските държави и територии.

При желание от Ваша страна да се преместите в друга държава от ЕС е необходимо да подготвите следните документи:

- национална лична карта или паспорт е всичко, което ви е необходимо.

Като гражданин на ЕС следва да можете винаги да пресичате границите с валидна национална лична карта или паспорт. Не е необходимо да притежавате лична карта със зона за машинно четене, биометрични данни или паспорт с валидност най-малко още 3 месеца. Ако документът, с който ще пътувате, е валиден, всичко е наред. Държавите от ЕС не могат да ви задължат да представите само паспорт или само лична карта. Ваше право е да изберете документа, с който ще

пътувате, и това право не може да бъде ограничавано. Не се нуждаете от входна виза. Тъй като от съображения за сигурност националните органи могат по всяко време да изискат от вас да докажете самоличността си, трябва винаги да носите документа си за самоличност със себе си.

Ако сте изгубили или сте забравили паспорта или личната си карта е важно да знаете, че стигнете ли до границата и едва тогава разберете, че не носите личната си карта или паспорт, граничната охрана не може да ви върне преди да ви е предоставила разумна възможност да се сдобие с необходимите документи или те да бъдат доставени до граничната охрана в рамките на разумен период от време. Можете да докажете правото си на свободно движение и пребиваване и чрез други средства, например като предоставите доказателство за своята самоличност и гражданство.

За членовете на семейството ви, които са граждани на ЕС, се прилагат същите правила. Онези членове на семейството, които не са граждани на държава от ЕС, могат да влязат в приемащата държава от ЕС с валиден паспорт. Ако те идват от определени страни, които са обект на визови задължения от тях може да се изисква да притежават входна виза. Държавите, чиито граждани трябва да притежават входна виза, са изброени в Регламент (ЕО) № 539/2001 и в последващите го изменения (достъпен на адрес: <http://ec.europa.eu/immigration>), или са посочени в националното законодателство, както е в случая с Обединеното кралство и Ирландия.

Входни визи?

Държавите от ЕС са задължени да предоставят на членовете на семейството, които са граждани държава извън ЕС, всички улеснения за получаване на необходимите визи. Визите следва да бъдат издадени безплатно, възможно най-бързо и по ускорена процедура. Комисията счита, че време за обработка, което надхвърля 15 дни, трябва да е изключение и да е надлежно обосновано. Държавите от ЕС могат да изискват единствено входни визи от членовете на семейството ви, те не могат да изискват семейни визи или визи за пребиваване.

Какви документи се изискват?

Правото на влизане за членовете на вашето семейство, които са граждани на държави извън ЕС, произтича от семейните им връзки с вас като гражданин на ЕС. Всичко, което могат да поискат консулските длъжностни лица, е техния паспорт и документ,

удостоверяващ семейните им връзки с вас, като удостоверение за брак или раждане, удостоверение, че вече живеете в приемащата държава от ЕС (или декларация, че ще отидете там с членовете на семейството си, след като бъде издадена визата) и доказателство за издръжка, ако е приложимо. От членовете на вашето семейство не може да бъде изисквано да представят документи като билети за пътуване, удостоверение за работа, фишове за заплата, банкови извлечения, доказателство за настаняване и средства за издръжка или медицинско удостоверение.

Паспорт без виза?

Членовете на вашето семейство не могат да бъдат върнати автоматично от границата, ако не притежават валиден паспорт или, ако се изисква, входна виза, при условие, че са в състояние да докажат самоличността си и семейните си връзки с вас.

Карта за пребиваване = не се изисква

Притежаването на валидна карта за пребиваване, издадена от която и да било държава от ЕС, която е страна по Шенгенското споразумение (вж. по-долу), освобождава членовете на семейството от изискването за виза в други държави от ЕС, които са страни по Шенгенското споразумение. Ако членовете на вашето семейство, граждани на държава извън ЕС, се преместват от държава от ЕС, която е страна по Шенгенското споразумение, в държава от ЕС, която не е страна по Шенгенското споразумение, те също могат да бъдат освободени от изискването за виза, ако пътуват с вас или отиват при вас, ако притежават валидна карта за пребиваване, издадена им в качеството на членове на семейство от държава от ЕС, различна от държавата на вашето гражданство. Достъп до полет Би следвало да можете да получите достъп до вътрешноевропейски полет с валиден паспорт или лична карта (членовете на вашето семейство, които са граждани на държави извън ЕС — с валиден паспорт). Могат да бъдат допуснати други документи за самоличност съгласно вътрешните правила на съответния превозвач.

Какво означава Шенгенско пространство?

Шенгенското пространство към 19 декември 2011 г.

Шенгенското пространство е зона в Европейския съюз, в която няма контрол по вътрешните граници. В тази зона важат „шенгенските правила“. Повечето държави от ЕС (Австрия, Белгия, Германия, Гърция, Дания, Естония, Италия, Латвия, Литва, Люксембург, Малта, Нидерландия, Португалия, Полша, Словакия, Словения, Испания, Унгария, Финландия, Франция, Чешката република и Швеция) плюс Исландия, Лихтенщайн, Норвегия и Швейцария са част от Шенгенското пространство.

България, Кипър и Румъния все още не са пълноправни членове на Шенгенското пространство и граничният контрол между тях и Шенгенското пространство се запазва докато те изпълнят условията за премахването му. Обединеното кралство и Ирландия са извън Шенгенското пространство и са решили да поддържат контрол по границите с другите държави от ЕС.

Гранични проверки за граждани на ЕС

Гражданите на ЕС, които пресичат външните граници, подлежат единствено на минимална проверка и могат да използват отделни ленти, предназначени за граждани на ЕС. Премахването на контрола по границите означава, че вече не е необходимо паспортите или личните карти да се представят при пресичане на вътрешните граници между държавите от ЕС, които са страни по Шенгенското споразумение. Все пак би трябвало винаги да носите със себе си своя паспорт или

лична карта, тъй като условие за правото ви на свободно движение и пребиваване е това да сте в състояние да представите тези документи при поискване и членовете на техните семейства.

За членовете на семейството ви, които са граждани на ЕС, се прилагат същите правила. Членове на вашето семейство, които са граждани на държави извън ЕС, могат да влязат в Шенгенското пространство с входна виза, ако това се изисква (вж. по-горе), и могат да пътуват свободно в него, тъй като единната виза е валидна за цялото Шенгенско пространство.

Имате право на пребиваване до три месеца

Всеки гражданин на ЕС има право да пребивава на територията на приемаща държава от ЕС за период до три месеца без каквито и да е ограничения и формалности освен спазване на изискването да притежава валидна лична карта или паспорт. Няма значение дали сте дошли с цел работа или образование, или просто на посещение като турист. Валидна лична карта или паспорт е всичко, което ви е необходимо. Членове на семейството, които са граждани на държави извън ЕС и които ви придружават или се присъединяват към вас, могат да пребивават с вас до три месеца само с паспорта си.

Важно е да съобщите за присъствието си

От вас и от членовете на вашето семейство може да се изисква да съобщите за присъствието си в рамките на разумен период след пристигането. Това дава възможност на публичните органи на приемащата държава от ЕС да бъдат напълно осведомени за движенията на населението на нейната територия. Държавите от ЕС обаче могат и да не изискват от вас да съобщавате за присъствието си.

Какво ще стане, ако не съобщите за присъствието си?

Ако вие или членовете на вашето семейство не спазите изискването да съобщите за присъствието си, може да подлежите на пропорционални и недискриминационни административни санкции. Това означава, че санкциите трябва да съответстват на извършеното нарушение и да бъдат същите като тези, които биха били наложени на граждани на приемащата държава от ЕС. Не могат обаче да ви експулсират само защото сте нарушили това правило.

Какво да предприемете ако желаете да останете повече от три месеца?

На определени условия подлежи правото ви да пребивавате повече от три. Естеството на тези условия зависи от вашия статут в приемащата държава от ЕС.

- Работниците и самостоятелно заетите лица имат право на пребиваване без никакви други условия, освен това да са работници или самостоятелно заети лица.

Същото право важи и за лица, които временно предоставят услуги в приемащата държава от ЕС.

Запазване на статут на работник или самостоятелно заето лице

Гражданите на ЕС запазват статута на работници или самостоятелно заети лица при следните обстоятелства:

- ако не могат да изпълняват трудовите си задължения в резултат на заболяване или злополука;
- ако са надлежно регистрирани като принудително безработни и търсещи работа в съответното бюро по труда;
- ако са започнали професионално обучение.

Студенти...

Студентите трябва да отговарят на следните три условия:

- да са записани в учебно заведение с основната цел да преминат образователен курс или професионално обучение;
- да имат пълно здравно застрахователно покритие там;
- да уверят съответния национален орган посредством декларация или избрани от тях други равностойни средства, че разполагат с достатъчни финансови средства за себе си и за членовете на семейството си, с цел да не се превърнат в тежест за системата за социално подпомагане на приемащата държава от ЕС през времето си на пребиваване.

Важно е да знаете, че и други лица, които не упражняват икономическа дейност (напр. безработни, пенсионери и др.) също трябва да разполагат с достатъчни финансови средства за себе си и семейството си, с цел да не се превърнат в тежест за системата на социално подпомагане на приемащата държава от ЕС през времето си на пребиваване, и да притежават пълно здравно застрахователно покритие.

Изключение за членове на семействата на студенти

Единственото изключение е за някои членове на семействата на студенти. Приемащата държава от ЕС може да реши, че само съпругата/съпругът на студента/студентката, регистрираният партньор и техните наследници на издръжка имат „автоматично“ право на пребиваване. Другите членове на семейството им, като родители, имат право само на „улеснено“ влизане.

Какви административни формалности може да се наложи да следвате, за да е възможно да останете повече от три месеца?

Регистрация

- От вас може да се изисква да се регистрирате в съответните органи, но само за срокове на пребиваване, по-дълги от три месеца. Държавите от ЕС имат свободата да не изискват от гражданите на ЕС да се регистрират.

Краен срок и удостоверение за регистрация

- Крайният срок за регистрация се определя от всяка държава от ЕС, но той не може да е по-кратък от три месеца от датата на пристигане. Съответният национален орган следва да ви издаде удостоверение за регистрация, в което са посочени името и адресът ви, непосредствено след представяне на необходимите документи.

АДМИНИСТРАТИВНИ ФОРМАЛНОСТИ

Какви документи ще е необходими да пригответе □□

- Лична карта или паспорт

При всички случаи следва да притежавате валидна лична карта или паспорт. В зависимост от статута ви от вас може да се изисква и да представите доказателство, че спазвате условията, свързани с правото на пребиваване на категорията лица с вашия статут (напр. работник, студент и др.)

Ако сте работник:

Трябва да представите потвърждение от работодателя си за наемане на работа или удостоверение за заетост. Не е необходимо да се представят фишове за заплати.

Ако сте самостоятелно заето лице:

Трябва да представите доказателство, че сте самостоятелно заети.

Ако сте студент:

Трябва да представите:

- доказателство за записване в акредитирано учебно заведение;
- доказателство за пълно здравно застрахователно покритие;

- декларация или избрано от вас друго равностойно доказателство, че разполагате с достатъчни финансови средства за себе си и за членовете на семейството си, с цел да не се превърнете в тежест за системата за социално подпомагане на приемащата държава от ЕС.

Ако сте други лица , които не упражнявате икономическа дейност:

Трябва да предоставите доказателство за пълно здравно застрахователно покритие и за достатъчни финансови средства с цел да не се превърнете в тежест за системата за социално подпомагане на приемащата държава от ЕС.

Какво значи достатъчни финансови средства?

Няма фиксиран размер на финансовите средства, които държавите от ЕС могат да наложат като „достатъчен“. Гражданите на ЕС разполагат с достатъчни финансови средства, ако тези средства надвишават прага, под който в приемащата държава от ЕС се предоставя социална помощ (или минималната пенсия за социална сигурност). Националните органи трябва да вземат под внимание индивидуалното положение на въпросния гражданин от ЕС, но при необходимост могат да извършат проверки относно съществуването на финансовите средства, тяхната законност, размер и наличност.

А по отношение на членовете на семейството?

На членовете на вашето семейство, които са граждани на ЕС също ще бъде издадено удостоверение за регистрация при представяне на следните документи:

- валидна лична карта или паспорт;
- вашето удостоверение за регистрация или при липса на регистрационна система, каквото и да е друго доказателство за пребиваването ви в приемащата държава от ЕС;
- документ, удостоверяващ наличието на семейна връзка или регистрирано партньорство с вас и документални доказателства, че тези членове са на ваша издръжка, ако е приложимо.

Членовете на семейството, които имат право на улеснено влизане и пребиваване трябва да представят също:

- документ, издаден от съответния орган в държавата на произход, който доказва, че те са на ваша издръжка или са членове на вашето домакинство;
- доказателство за наличието на сериозни здравословни основания;
- доказателство за трайна връзка с вас.

Превод и заверяване на документи

Ако държавата от ЕС има сериозни съмнения относно автентичността на представените от вас документи, може да се наложи да удостоверите автентичността им. За тази цел трябва да се свържете с адвокат, нотариус или посолството на вашата държава, като в такъв случай обикновено се заплаща такса. Ако в държавата от ЕС документите ви не могат да бъдат разбрани, от вас може също

да поискат те да бъдат преведени. Държавите от ЕС могат да приемат необходимите мерки за отказване, прекратяване или отнемане на някое от правата, предоставени с настоящата директива, в случай на подправени документи.

Такси

Удостоверенията за регистрация трябва да се издават безплатно или срещу такса, чийто размер не надвишава този на налаганата на гражданите на държавата за издаване на подобни документи, като например национални лични карти.

Карта за пребиваване

На членове на семейството, които не са граждани на ЕС, се издава карта за пребиваване, в която ясно се посочва, че те са членове на семейството на гражданин на ЕС. Тя се издава при представяне на следните документи:

- валиден паспорт;
- вашето удостоверение за регистрация или при липса на регистрационна система, каквото и да е друго доказателство за пребиваването ви в приемащата държава от ЕС;
- документ, удостоверяващ наличието на семейна връзка или регистрирано партньорство с вас и документални доказателства, че тези членове са на ваша издръжка, ако е приложимо.

Членовете на семейството, които имат право на улеснено влизане и пребиваване трябва да представят същите документи като тези, изисквани от гражданите на ЕС, които се ползват с това право.

Крайни срокове и валидност

Членовете на семейството ви, които не са граждани на ЕС, са задължени да подадат заявление за издаване на карта за пребиваване, когато планираният срок на пребиваване е по-дълъг от три месеца.

Важно е да знаете, че крайният срок за подаване на заявлението не може да изтича преди края на третия месец от датата на пристигане.

Картата за пребиваване се издава в рамките на шест месеца от датата на внасяне на заявлението и е валидна за срок от пет години (или за посочения период на пребиваване, ако е по-кратък от пет години) от датата на издаване. Незабавно се издава удостоверение за подаване на заявление за издаване на карта за пребиваване.

Заверяване и превод на документите

Както това важи за гражданите на ЕС, от вас може да се изиска да притежавате документи с удостоверена автентичност, ако държавата от ЕС има сериозни съмнения относно автентичността им. За тази цел трябва да се свържете с адвокат, нотариус или посолството на вашата държава, като в такъв случай обикновено се заплаща такса. Ако в държавата от ЕС документите ви не могат

да бъдат разбрани, от вас може също да поискат те да бъдат преведени. Държавите от ЕС могат да приемат необходимите мерки за отказване, прекратяване или отнемане на някое от правата, предоставени с настоящата директива, в случай на подправени документи.

Такси

Картите за пребиваване трябва да се издават безплатно или срещу такса, чийто размер не надвишава този на налаганата на гражданите на държавата за издаване на подобни документи..

Санкции

Ако вие или членовете на вашето семейство не спазите изискването за регистрация или ако не подадете заявление за карта за пребиваване, вие подлежите само на пропорционални и недискриминационни административни санкции. Държавите от ЕС могат да наложат същите санкции като тези, които налагат на собствените си граждани в случай че не носят личната си карта. Във всеки случай, вие или членове на вашето семейство не можете да бъдете експулсирани само защото сте нарушили това правило.

Могат ли да ви задължат да носите документите със себе си?

Държавите от ЕС могат да изискват чуждите граждани винаги да носят своето удостоверение за регистрация или картата си за пребиваване и могат да извършват и проверки, но само ако същото изискване важи за собствените им граждани по отношение на личните им карти.

КАКВО Е НУЖНО ДА НАПРАВИТЕ, ЗА ДА ЗАПАЗИТЕ ПРАВОТО СИ НА ПРЕБИВАВАНЕ?

Вие и членовете на вашето семейство имате това право, доколкото са спазени условията за право на пребиваване. Така че може да загубите това право, ако вече не упражнявате трудова дейност или нямате статута на работник или ако приключите образованието си и не разполагате с достатъчни финансови средства, за да покриете разходите по пребиваването си.

Ако се превърнете в тежест за системата за социално подпомагане, това може да застраши правото ви на пребиваване.

Ако правото ви на пребиваване зависи от притежаването на финансови средства, достатъчни за да не бъдете в тежест на системата за социално подпомагане на приемащата държава от ЕС (т.е. когато не упражнявате икономическа дейност), това право може да ви бъде отнето когато се превърнете в неприемлива тежест за системата за социално подпомагане. Това не означава, че не можете да подадете заявление за социално подпомагане там, когато изпаднете в нужда. Имате право да получите обезщетението при същите условия като тези за гражданите на приемащата държава от ЕС.

Приемащата държава от ЕС обаче има право да разгледа обстоятелствата около вашето искане. Тя може да прецени дали нуждата ви да подадете молба за помощ представлява случай на временни затруднения. Тя ще вземе под внимание продължителността на пребиваването, личните

обстоятелства и размера на отпуснатата помощ. Ако приемащата държава от ЕС стигне до заключение, че сте се превърнали в неприемлива тежест за нейната система на социално подпомагане, тя може да пристъпи към експулсирането ви. Мярка за експулсиране обаче в никакъв случай не може да бъде автоматично следствие от прибегване до системата за социално подпомагане.

Какво ще стане с членовете на семейството, ако гражданинът на ЕС загуби правото си на пребиваване?

Членовете на вашето семейство могат при определени условия да запазят правото си на пребиваване в случай на вашата смърт, отпътуване или прекратяване на семейните връзки (развод, анулиране на брака или прекратяване на регистрирано партньорство).

Тъй като правото им на пребиваване произтича от вашето право да се движите и да пребивавате свободно и зависи от него, вашата смърт, отпътуване или прекратяване на семейните връзки засягат правното им положение в приемащата държава от ЕС.

Ако са граждани на ЕС

Ако те са граждани на ЕС, правото им на пребиваване не се засяга, ако отговарят на условията за правото да пребивават самостоятелно (в основни линии те трябва да бъдат работещи или самостоятелно заети лица, или като алтернатива — студенти или лица, които не упражняват икономическа дейност с пълно здравно застрахователно покритие и достатъчни финансови средства), или ако са членове на семейството на гражданин на ЕС, който отговаря на тези условия (напр. членове на семейството, които са на издръжка).

Ако не са граждани на ЕС

Ако те не са граждани на ЕС, правото им на пребиваване не се засяга, ако отговарят на условията за правото да пребивават самостоятелно или ако са членове на семейството на лице, което отговаря на тези условия. В допълнение към това те трябва да отговарят на някои други условия в зависимост от обстоятелствата. Тези условия са изброени по-долу.

Смърт или отпътуване на гражданин на ЕС

Вашата смърт няма да доведе до загуба на правото на пребиваване на членовете на вашето семейство, които са граждани на държава извън ЕС, при условие че са пребивавали в приемащата държава от ЕС като членове на вашето семейство в продължение на поне една година преди смъртта ви.

Деца в училищна възраст и техните родители

В случай че отпътувате, членовете на вашето семейство, които са граждани на държава извън ЕС, по принцип не запазват правото си на пребиваване, но вашето отпътуване или смърт не следва да засяга правото на пребиваване на децата ви или на родителя, който в действителност упражнява родителските права над децата, независимо от националността им, до завършване на тяхното образование, ако те са записани в учебно заведение.

Развод или прекратяване на регистрирани партньорство

Членовете на вашето семейство, които са граждани на държава извън ЕС, могат да придобият автономно право на пребиваване, ако преди започване на делото за развод или прекратяване на регистрираното партньорство бракът или регистрираното партньорство са продължили поне три години, включително една година в приемащата държава от ЕС.

Родителски права или достъп до децата на гражданин на ЕС

Членовете на вашето семейство, които са граждани на държава извън ЕС, могат също да придобият автономно право на пребиваване, ако чрез споразумение между съпрузите или партньорите или чрез съдебна заповед тя или той получава родителските права над децата ви или право на достъп до непълнолетното ви дете, при условие че съдът се е произнесъл този достъп да се осъществява в приемащата държава от ЕС. В случай на право на достъп до непълнолетно дете, правото на пребиваване се запазва за толкова време, колкото е необходимо.

Особено трудни обстоятелства

Членовете на семейството придобиват автономно право на пребиваване също така ако това е оправдано от особено трудни обстоятелства, например ако са станали жертва на домашно насилие по време на брака или регистрираното партньорство.

КАКВИ СА ПРАВАТА ВИ СЛЕД ПЕТ ГОДИНИ НЕПРЕКЪСНАТО ЗАКОННО ПРЕБИВАВАНЕ?

Право на постоянно пребиваване и как гражданите на ЕС придобиват това право?

В директивата се предвижда право на постоянно пребиваване за граждани на ЕС и техните семейства. Всичко, от което се нуждаете, са пет години непрекъснато законно пребиваване в приемащата държава от ЕС и вие получавате право на постоянно пребиваване! Това право ви се предоставя пряко по силата на правото на ЕС.

Това право е безусловно, но дали може да го загубите?

Постоянното пребиваване се придобива автоматично след като горепосочените условия са изпълнени — дори не е необходимо да отправяте заявление за това! Може да го загубите само при отсъствие за период, надвишаващ две последователни години.

Непрекъснатото пребиваване не се засяга от следното:

- временни отсъствия, които не надвишават общо шест месеца на година;
- отсъствия с по-голяма продължителност поради отбиване на задължителна;
- или едно отсъствие от максимум дванадесет последователни месеца поради уважителни причини като бременност и раждане, тежко заболяване, образование или професионално обучение, или командироване в друга държава от ЕС или извън ЕС.

Как придобиват това право членовете на семейството?

Членовете на вашето семейство, които законно са пребивавали с вас в приемащата държава от ЕС в продължение на пет години, също придобиват правото на постоянно пребиваване. Членовете на семейството, които са запазили правото да пребивават в приемащата държава от ЕС в случай на вашата смърт, отпътуване или прекратяване на семейните връзки също могат да придобият правото на постоянно самостоятелно пребиваване след пребиваване от пет години.

По-благоприятно третиране на работници и самостоятелно заети лица

Изискванията, на които трябва да отговорите, за да придобиете правото на постоянно пребиваване, зависят от статута ви в приемащата държава от ЕС. Някои категории лица получават по-благоприятно третиране. Ако сте работник или самостоятелно заето лице, при определени условия можете да придобиете правото на постоянно пребиваване преди изтичане на непрекъснатия период от пет години на пребиваване вследствие три случая:

1. Достигане на възрастта, в която имате право на пенсия за старост или ранно пенсиониране. Ако спрете да работите, тъй като сте достигнали възрастта, в която имате право на пенсия за старост или на ранно пенсиониране, при условие че:

- сте работили в тази държава от ЕС най-малко през предходните дванадесетмесеца; и пребивавали сте там непрекъснато повече от три години. Ако правото на приемащата държава от ЕС не предоставя право на пенсия за старост на определени категории самостоятелно заети лица, условието за възраст е изпълнено щом съответното лице навърши 60 години.

2. Трайна неработоспособност

Ако сте спрели да работите в приемащата държава от ЕС в резултат на трайна неработоспособност, при условие че:

- сте пребивавали там непрекъснато в продължение на повече от две години. Ако неработоспособността ви се дължи на злополука на работното място или на

професионално заболяване, не е необходимо да отговаряте на условията за продължителност на пребиваването.

3. Погранични работници

Ако работите в друга държава от ЕС, при условие че:

- това е след три години непрекъсната заетост и пребиваване в приемащата държава от ЕС; и запазвате мястото си на пребиваване в приемащата държава от ЕС, в която се прибирате всеки ден или поне веднъж седмично. За целите на придобиването на право на постоянно пребиваване в приемащата държава от ЕС в първите два случая, периодите на заетост, прекарани в държавата от ЕС, в която работите, се считат за прекарани в приемащата държава от ЕС.

Членове на семейството

В изброените по-горе три случая членовете на вашето семейство, които пребивават с вас в приемащата държава от ЕС, придобиват право на постоянно пребиваване щом и вие го придобиете. Ако сте работник или самостоятелно заето лице, в случай на вашата смърт преди да придобиете право на постоянно пребиваване членовете на вашето семейство, които са пребивавали с вас, могат да го придобият при условие че:

- към момента на вашата смърт сте пребивавали в приемащата държава от ЕС непрекъснато в продължение на две години;
- смъртта е вследствие на злополука на работното място или професионално заболяване;
- преживелият съпруг/съпруга е загубил/а гражданството на тази държава от ЕС след сключването на брак с вас.

Необходими административни изисквания за да докажете статута си на постоянно пребиваващ

Вашето право на постоянно пребиваване като гражданин на ЕС се доказва с документ, удостоверяващ постоянно пребиваване, който трябва да се издаде възможно най-скоро след подаване на заявление. Не сте задължени да подавате заявление за документа, но той може да ви помогне да докажете статута си на постоянно пребиваващ.

А на членовете на вашето семейство?

Членовете на вашето семейство, които са граждани на ЕС, ще получат същия документ. Членовете на семейството, които са граждани на държава извън ЕС, трябва да подадат заявление за карта за постоянно пребиваване, преди да изтече срокът на тяхната стандартна карта за пребиваване. Карта за постоянно пребиваване би следвало да им се издаде в срок от шест месеца след подаване на заявление. Картата за постоянно пребиваване може да се поднови автоматично на всеки десет години.

Санкции

Ако членовете на вашето семейство, които са граждани на държава извън ЕС, не спазват изискването за подаване на заявление за карта за постоянно пребиваване, те може да подлежат на пропорционални и недискриминационни административни санкции. Не могат обаче да ги експулсират само защото са нарушили това правило.

КАКВИ ДРУГИ ПРАВА ИМАТЕ, АКО СЕ ПРЕМЕСТИТЕ ДА ЖИВЕЕТЕ ИЛИ ДА РАБОТИТЕ В ДРУГА ДЪРЖАВА ОТ ЕС

Ако се преместите да живеете да или работите в друга държава от ЕС, вие се ползвате от пълен набор допълнителни права, които придават значение на свободата на движение и принасят ползи от нея.

Равно третиране

Най-важното от тези права е правото на равно третиране. В член 18 от Договора за функционирането на Европейския съюз се предвижда, че в обхвата на приложение на правото на ЕС и без да се засягат специалните разпоредби, се забранява всякаква дискриминация на основание гражданство. Директивата разширява това право до членовете на семейството, което означава, че гражданите на ЕС и членовете на семействата им, пребиваващи на територията на приемащата държава от ЕС, се ползват с третиране, равно с третирането на гражданите на тази държава от ЕС, в рамките на обхвата на приложение на Договора.

Какви предимства има това?

Благодарение на принципа на равното третиране вие имате право на повечето предимства и ползи (включително по-специално всички социални и данъчни предимства), които приемащата държава от ЕС предоставя на собствените си граждани.

Социално подпомагане

Имате право да получавате социално подпомагане на същите основания като гражданите на приемащата държава от ЕС.

Приемащата държава от ЕС осигурява ли допълнителна помощ за семействата с ниски доходи, за да ги подпомогне във връзка с жилищните им разходи? Ако това е така, имате право да подадете заявление за такава помощ и ще бъдете третирани точно както гражданин на тази държава. Изключение — достъп до социално подпомагане през първите три месеца. Важно изключение е,

че държавите от ЕС могат да решат, че няма да предоставят право на социално подпомагане през първите три месеца на пребиваване на вас и на членовете на вашето семейство (и дори за по-дълъг период за търсещи работа лица), но само ако не сте работник или самостоятелно заето лице. Изключение – финансова помощ за издръжка на студенти.

Държавите от ЕС могат също така да решат да не отпускат финансова помощ за издръжка за обучение (напр. студентски стипендии или студентски заеми) за лица, различни от работници, самостоятелно заети лица, лица, които запазват този статут, и членове на техните семейства.

Достъп до пазара на труда

Членовете на вашето семейство, независимо от тяхното гражданство, имат право на работа или самостоятелна заетост в приемащата държава от ЕС. Без значение дали работите, учите или просто пребивавате там, членовете на вашето семейство могат да започнат да упражняват икономическата си дейност въз основа на същите документи като тези за гражданите на приемащата държава.

Гаранции

В директивата са предвидени съществени мерки за гарантиране, че държавите от ЕС налагат тези ограничения по правилен начин.

Пропорционалност

Що се отнася до обществения ред и обществената сигурност, предприетите на тези основания мерки трябва да бъдат:

- пропорционални (експулсирането е твърде съществено вмешателство в живота на човек и трябва да бъде пропорционално на сериозността на нарушението на обществения ред или обществената сигурност);
- основани изключително на личното поведение на лицето, което трябва да представлява действителна, непосредствена и достатъчно сериозна заплаха, засягаща някой от основните интереси на обществото.

Допълнителни гаранции

Премишни наказателни присъди сами по себе си не представляват основания за ограничаване на правото на лицето да се движи и пребивава свободно. Също така ограничителните мерки не могат да се опират на съображения за обща превенция.

Държавите от ЕС имат право да направят справка с предишното ви полицейско досие, но не могат да изискват от вас да предоставите такъв документ или свидетелство за съдимост.

Фактори, които се вземат под внимание

Преди да вземе решение за експулсиране по съображения, свързани с обществения ред или обществената сигурност, приемащата държава от ЕС трябва да вземе под внимание обстоятелства, като:

- колко дълго съответното лице е пребивавало на нейната територия;
- неговата възраст, здравословно състояние, семейно и икономическо положение;
- неговата социална и културна интеграция в приемащата държава от ЕС и степента на неговите връзки с държавата на произход.

По-голяма защита за постоянно пребиваващи и непълнолетни

Гражданите на ЕС и членовете на техните семейства, които имат право на постоянно пребиваване, се ползват с по-голяма защита срещу експулсиране и могат да бъдат експулсирани само въз основа на сериозни основания, свързани с обществения ред или обществената сигурност. По отношение на граждани на ЕС, които са пребивавали в приемащата държава от ЕС през последните 10 години или са непълнолетни [т.е. под 18 години], експулсирането може да бъде оправдано единствено въз основа на императивни съображения, свързани с обществената сигурност (в случая на непълнолетни лица извеждане от територията на приемащата държава също така може да бъде оправдано, когато е необходимо с цел да се защитят интересите на детето).

Обществено здраве

По отношение на общественото здраве единствено най-сериозните заразни заболявания могат да оправдаят мерките, ограничаващи свободата на движение. Когато са налице сериозни индикации, че това е необходимо, в рамките на три месеца от датата на пристигане могат да изискат от вас да се подложите на безплатен медицински преглед.

Във всеки случай заболявания, настъпили след тримесечен период от датата на пристигане, не представляват основания за експулсиране.

Процедурни гаранции

Гражданите на ЕС и членовете на техните семейства също така са защитени от следните процедурни гаранции.

Писмено уведомление и обжалване

В случай на експулсиране или отказ за влизане решението трябва да:

- уведомява в писмен вид засегнатото лице и по начин, който му позволява да разбере съдържанието му и последиците за него;
- включва точна и пълна информация за основанията, на които е базирано решението и уточнява съдебния или административен орган, пред който засегнатото лице може да обжалва, както и крайния срок за обжалване.

ДОСТЪП ДО ПРАВНА ЗАЩИТА

Засегнатите лица трябва да имат достъп до правни и когато е целесъобразно административни процедури за защита, за да обжалват или да искат преразглеждане на всяко решение, взето по отношение на тях на тези основания. Тези процедури трябва да дават възможност за преглед на законността на решението, както и на фактите и обстоятелствата, на които е основана предложената мярка.

Ако заявлението за обжалване е придружено от молба за временно разпореждане за спиране на изпълнението на това решение, по принцип не може да се извърши действително извеждане от територията, докато не бъде взето решение относно временното разпореждане. Експулсиране като правна последица на наказанието лишаване от свобода.

Заповед за експулсиране може да бъде издадена като наказание или правна последица на наказанието лишаване от свобода.

Ако за тази цел е издадена заповед, но тя е изпълнена след повече от две години от издаването и, приемащата държава от ЕС е длъжна да:

- провери дали съответното лице към настоящия момент и в действителност представлява заплаха за обществения ред или обществената сигурност, преди да го експулсира;
- прецени дали е настъпила някаква съществена промяна в обстоятелствата, преди да експулсира съответното лице или член на семейството му.

Забрана за експулсиране

На експулсираните граждани на ЕС и членовете на техните семейства може също така да бъде издадена забрана за достъп въз основа на съображения, свързани с обществения ред или обществената сигурност, но те могат да подадат искане за отмяна на тази забраната за влизане след разумен срок и при всички случаи три години след изпълнението на окончателната забрана за достъп.

Злоупотреба и измама

Държавите от ЕС могат да приемат необходимите мерки за отказване, прекратяване или отнемане на някои от правата, предоставени с директивата, в случай на злоупотреба с права или измама, като фиктивни бракове или подправени документи.

КАКВО МОЖЕТЕ ДА НАПРАВИТЕ, АКО СЧИТАТЕ, ЧЕ ПРАВАТА ВИ НЕ СА СПАЗЕНИ?

Безплатна информация

За допълнителна информация относно правата ви на свободно движение и пребиваване можете да посетите информационния интернет портал на Европейската комисия

Your Europe: <http://ec.europa.eu/youreurope>

При желание можете да посетите също уеб-сайта на **Генерална дирекция „Правосъдие“**

на адрес: http://ec.europa.eu/justice/index_en.htm

Ако искате да получите достъп до законодателството на ЕС относно свободата на движение, можете да посетите портала с онлайн достъп до правото на ЕС — **EUR-Lex** на адрес: <http://eur-lex.europa.eu/bg/index.htm>

Ако считате, че правото ви да се движите и да пребивавате свободно е нарушено, следва да обжалвате пред компетентните национални съдилища, Омбудсмана или административни органи. Имайте пред вид, че националните съдилища са единственият орган, който може да ви присъди обезщетение или да разпореди на даден

Как да защитите правата си

орган да извърши или да прекрати извършването на дадено действие. Необходимо е да потърсите местен адвокат за съдействие. Информация за това как да получите правна защита можете да намерите на европейския портал за електронно правосъдие

<https://e-justice.europa.eu>

Вашата Европа — Съвети е общоевропейска служба, която предоставя правни консултации по заявка във връзка с правата ви в рамките на Европейския съюз. Отговорите се предоставят безплатно в рамките на седмица на един от официалните езици на Европейския съюз. За повече информация посетете: <http://ec.europa.eu/citizensrights>

Ако смятате, че проблемът ви се дължи на това, че националните публични органи са приложили погрешно националното право, както и правото на ЕС, можете да използвате системата **SOLVIT** — онлайн мрежа за разрешаване на проблеми, в която държавите от ЕС работят заедно, за да разрешат проблеми, без да се стига до съдебни процедури. За повече информация, посетете: <http://ec.europa.eu/solvit>

Ако считате, че правата ви в ЕС не са спазени и сте изчерпали горепосочените средства за защита, можете също така да подадете **жалбата** си до Европейската комисия на адрес: http://ec.europa.eu/eu_law/your_rights

Също така имате право да подадете петиция до Европейския парламент.

Информационен център „Европа Директно – Пловдив“

Петиция можете да подадете на адрес:

<http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/bg/petition.html>